

Jaarverslag Stichting Zaans Schoon

Inleiding

Voor het eerst sinds 1999 verschijnt weer een jaarverslag van Zaans Schoon, dat betrekking heeft op 2013. Dat betekent dat we hierin ook bescheiden aandacht zullen geven aan de acties uit de periode 1999-2012.

Vooraf schetsen we hoe de inzet van Zaans Schoon in de tijd veranderde.

Zaans Schoon: wisselende inzet op een blijvend belang

De stichting Zaans Schoon, opgericht op 2 mei 1951, heeft lange tijd een zeer actieve rol in de Zaanstreek gespeeld. Naast de inbreng in planologische discussies werd voortdurend gestreden voor behoud van karakteristieke panden door ze voor te dragen voor monumentenbescherming. De meerjarenverslagen getuigen daarvan. Vaak gebeurde dit samen met de verwante stichting Frans Mars, die als doel heeft de bevordering van instandhouding van onroerende goederen die karakteristiek zijn voor de Zaanstreek. Aan het eind van de vorige eeuw constateerde de stichting tot haar vreugde dat er belangrijke positieve tendensen zichtbaar werden. Het gemeentebestuur ontwikkelde een meer positieve houding ten aanzien van monumentenbehoud en de waardering voor het Zaanse houten huis groeide. Ook andere organisaties dan Zaans Schoon gingen haar taken uitvoeren. Dat leidde ertoe dat eind 1999 de stichting Zaans Schoon werd 'geïntegreerd' in de Vereniging Vrienden van het Zaanse Huis (één van de twee voorlopers van Zaans Erfgoed). Het bestuur van Zaans Schoon trad terug en de bestuursleden van de vereniging tevens bestuurslid werden van de stichting. Formeel bleef Zaans Schoon bestaan, maar haar rol werd door de andere organisaties, later door de fusievereniging Zaans Erfgoed, grotendeels overgenomen. Het meerjarenverslag 1995-1999 was daardoor het laatst verschenen jaarverslag.

In de eerste jaren van het nieuwe millennium trad de Stichting Zaans Schoon slechts incidenteel, maar niet minder belangrijk, op bij verschillende ruimtelijke ontwikkelingen, beschermingsacties en bouwplannen.

Genoemd kunnen worden:

- 2002 – Kerkstraat 11-13 Zaandijk: de stichting vraagt de Minister om het pand (rond 1654 gebouwd als predikantenwoning, later badhuis en nu woonhuis) aan te wijzen als beschermd monument. Helaas werd het verzoek afgewezen en werd bescherming door de gemeente aanbevolen. De Stichting heeft vervolgens de gemeente Zaanstad succesvol verzocht het pand als monument aan te wijzen.
- 2002 – De uitbreiding van het Michael-College aan de Leegwaterweg nabij de Zaanse Schans en Kalverpolder. Hier werden, samen met HV Esox55, gemeente en Monumentencommissie afspraken gemaakt over de actuele uitbreiding - waaronder volume en materialisatie - en over toekomstige bebouwingsgrenzen.
- 2002 – Dorpsstraat 377 te Wormer (voormalige bakkerij met woonhuis en winkel): aan de minister is gevraagd het pand als monument aan te wijzen. Aanvankelijk adviseerde de Rijksdienst de gemeente Wormerland om het pand op de gemeentelijke monumentenlijst te zetten. Deze bestond op dat moment nog niet, maar de gemeente was voornemens een voorstel aan de Raad voor te leggen. Ook was de gemeente bereid tot financiële ondersteuning voor het onderhoud. De eigenaar wilde helaas niet meewerken. Op verzoek van de Stichting wees de minister het pand in 2004 alsnog aan als beschermd monument.
- 2003 – Eerste gesprekken met gemeente Zaanstad, supervisor Soeters en Stichting Zaans Schoon over het kleurgebruik in de Zaanstreek en de wens te komen tot een Zaanse Kleurenwaaier die uiteindelijk in 2012 het licht zag. De Stichting had hiervoor reeds vanaf de jaren tachtig studies verricht.

- 2005 – De Stichting maakte bezwaar en voerde actie tegen de bouwplannen van een tweetal botenloodsen en brug in Haaldersbroek, op het weiland waar ook al jaren de schaatsbaan gelocaliseerd was. Het plan werd uiteindelijk gewijzigd in een plan voor een verplaatsbare brug annex loopplank om het schapenland over het water te kunnen bereiken. Een fraai Zaanse bruggetje. De bouwplannen voor de botenloodsen zijn vervallen.
- 2005 – De Stichting maakte bezwaar en voerde i.s.m. de Stichting Zaan en Dijk actie tegen de bouwplannen aan de Lagedijk in Zandijk, op het voormalig Van Wijngaardencomplex. Hier werd met zienswijze en bezwaarschriften actie gevoerd tegen de bouw van 28 appartementen in meerdere bouwlagen: een extreem groot bouwvolume met grote hoogte. Samen met de omwonenden van Zandijk werd hier een succesvolle actie gevoerd.
- 2006 – Opnieuw voerde de Stichting Zaanse Schoon i.s.m. de Stichting Zaan en Dijk actie tegen de voorgenomen bouwplannen op de Lagedijk 146 (voormalig Goedhartcomplex) waar 11 bedrijfsunits moesten verrijzen. Het bezwaarschrift en de vervolprocedure bij de rechtbank leidden tot weigering van het bouwplan. Op dit moment zijn in het voormalige pakhuis ter plaatse de activiteiten van het Creatief Pakhuis ondergebracht en blijft dit pakhuis hopelijk tot in lengte van jaren behouden.
- 2009 – tot heden: De Stichting ZS is intensief meedenkend en voor andere belangengroepen coördinerend betrokken geweest bij de samenstelling en uitwerking van het nieuwe bestemmingsplan Zaanse Schans en omgeving, het Beeldkwaliteitsplan Zaanse Schans en de Stedenbouwkundige Visie. Daarnaast reageerde de stichting op incidentele bouwplannen en aanpassingen van de Zaanse Schans. De zorg voor de kwaliteit van dit bijzondere erfgoed in de “stijlkamer” Zaanse Schans blijft tot heden veel tijd van de Stichting vragen.
- 2009 – De Stichting voerde, i.s.m. de Vereniging Zaanse Erfgoed en het Cuypersgenootschap, actie voor behoud van de Zandijkerkerk. Het verzoek van de Stichting en het grondige vooronderzoek met redengevende omschrijving heeft uiteindelijk geleid tot nu in uitvoering zijnde bouwplannen voor herbesteding en restauratie van het casco. Herbezinning op het gehele gebied rondom de kerk heeft nu de aandacht van veel andere erfgoedliefhebbers. Het gebied lijkt weer een toekomst te krijgen die de kern van Zandijk verdient!
- 2010 – op 23 april vraagt Zaanse Schoon om aanwijzing tot gemeentelijk monument van Zuideinde 5 te Westzaan. Een redengevende omschrijving is bijgevoegd. Het resultaat laat nog op zich wachten.

In de loop van 2011 ontstond echter de behoefte aan een meer regulier functioneren van het bestuur van Zaanse Schoon. Een belangrijke impuls voor een aanvullende rol was de uitspraak van de rechter in Haarlem dat leden van de vereniging Zaanse Erfgoed niet zouden mogen mee-adviseren in de gemeentelijke Monumentencommissie over aanvragen die door de vereniging waren gedaan. Dit kwam echter met enige regelmaat voor, omdat dergelijke aanvragen tot de taak en doelstelling van de Vereniging behoren en veel leden van de Monumentencommissie tevens lid van Zaanse Erfgoed waren of zelfs de Vereniging in de Commissie vertegenwoordigden. Om nu te voorkomen dat deze leden zich regelmatig van discussie zouden moeten onthouden, besloot het bestuur van Zaanse Erfgoed dat in het vervolg aanvragen voor monumenten bescherming door Zaanse Schoon zouden worden gedaan. Er zal voor worden gewaakt dat leden van de Zaanstadse Monumentencommissie (of haar huidige opvolger de Adviescommissie Welstand en Monumenten Zaanstad) niet tevens bestuurslid van Zaanse Schoon zijn.

Nu de stichting weer een eigenstandige rol heeft gekregen, is het bestuur van Zaanse Schoon vanaf 2011 regelmatig gaan vergaderen. De onderwerpen zijn deels afgeleid van die van de vereniging Zaanse Erfgoed, waarbij de stichting zich richt op behoud en bescherming van het gebouwde Zaanse erfgoed. Soms wordt een initiatief genomen in de stichting en uitgewerkt in of met de vereniging, soms gebeurt het andersom. Dit jaarverslag 2013, het eerste na de relatieve rustperiode van de

stichting, getuigt daarvan. Voor de inhoudelijkheid wordt daarom veelal verwezen naar het jaarverslag 2013 van de Vereniging Zaanse Erfgoed.

Behoud en bescherming van het Zaanse Erfgoed

Aanwijzingsbeleid

Het stichtingsbestuur heeft in 2013 een groot aantal panden besproken. Zie daarvoor ook het jaarverslag 2013 van de Vereniging Zaanse Erfgoed.

Aan de orde kwamen:

- De veertien panden die de provincie heeft afgevoerd van de provinciale lijst. De gemeente heeft daarvan vervolgens twaalf als gemeentelijk monument aangewezen. Dorpsstraat 69 en Dorpsstraat 679-681 te Assendelft zijn (ondanks een positief advies van de Monumentencommissie) niet meer opgevoerd omdat volgens de gemeente de bouwkundige staat te slecht was.
- Zuiderkerkstraat 6-30 en 31-51 te Koog aan de Zaan (Zuiderkerkhofje), waarvoor een beschermingsverzoek is ingediend, gesteund door Zaanse Schoon en Zaanse Erfgoed. Zie jaarverslag 2013 van de Vereniging Zaanse Erfgoed.
- Drie opgeslagen panden kunnen na de monumentenstatus te hebben verkregen worden herbouwd : Wijnkanspad 17 Zaandam (naar Boschstraat, Zaandijk achter nr. 2), J.J. Allanstraat 315-317 Westzaan (naar Lagedijk 270, Zaandijk) en Dorpsstraat 861 Assendelft (naar Zeilenmakerspad 7, Zaanse Schans). Zaanse Schoon zet vraagtekens bij de gang van zaken. De monumentenbescherming is onder meer aangevraagd om de panden te kunnen herbouwen zonder aanpassing aan het nieuwe Bouwbesluit, maar in de uitwerking van de herbouw wordt vervolgens veel vrijheid genomen in de verschijningsvorm. Ook de stedenbouwkundige situatie wordt soms genegeerd.
- Door de Monumentencommissie positief beadviseerde panden, die een voorlopige bescherming hebben gekregen: Westzijde 191-193 te Zaandam, Westzijde 173-175-177-179 te Zaandam, Westzijde 181 te Zaandam en Hanenpad 24 te Zaandam.
- De lijst met 24 te beschermen panden die op 31 januari 2011 bij de gemeente is aangeleverd. Het zijn vooral panden in Krommenie en Assendelft, maar ook in Zaandam, Westzaan en Wormerveer. Daarvan zijn enkele panden inmiddels verdwenen door sloop en/of brand.
- Bij de gemeente zijn al eerder lijsten met te beschermen panden ingediend. Hiertoe behoren: Westzijde 402 te Zaandam, Zuiderhoofdstraat 54 in Krommenie, hoek Zuiderhoofdstraat-Wilhelminastraat te Krommenie, J.J. Allanstraat 280 te Westzaan en Vicomte, Overtoom te Westzaan. Een deel hiervan is in procedure gebracht. Er is geen goed overzicht beschikbaar van de resultaten van de tientallen eerder aangeleverde meldingen.
- Jozefkerk (Kogerveld, Zaandam): bescherming krijgt geen prioriteit.

Wel of geen monument?

De Antiekboerderij aan de Heiligeweg in Krommenie was enkele malen aanleiding tot een discussie over panden die in het verleden als monument zijn aangewezen, maar niet (geheel) meer aan de redengevende omschrijving voldoen. Bij de herbouw van de Antiekboerderij is bijvoorbeeld van het door de Monumentencommissie positief beadviseerde bouwplan afgeweken. Het gemeentelijke bouwtoezicht heeft dat niet laten corrigeren, zodat aan karakteristieke details geweld is aangedaan. Ook zijn nauwelijks originele onderdelen gebruikt.

De stichting heeft op 28 november 2012 aan het college van B. en W. van Zaanstad gevraagd om de boerderij af te voeren van de gemeentelijke monumentenlijst en te bevorderen dat de bijbehorende boerderij van de Rijkslijst wordt afgevoerd.

De stichting heeft nooit een reactie van B. en W. ontvangen.

Ook voor andere panden zou een vergelijkbaar verzoek gedaan kunnen worden (Pakhuis de Boterton, pand Dubbele Buurt Wormerveer, stolp in Assendelft).

Uiteindelijk heeft het stichtingsbestuur geconstateerd dat het zinvoller is energie te stoppen in het beschermen van andere al dan niet bedreigde panden dan in acties om panden van de lijst af te voeren.

Monumentencommissie Zaanstad

Het stichtingsbestuur heeft sterk de indruk gekregen dat de uitspraken en opvattingen van de Monumentencommissie onvoldoende doorwerking kregen bij delen van het ambtelijk apparaat van de gemeente Zaanstad.

De voorstellen tot aanpassing van de commissie (zie jaarverslag 2013 van de vereniging Zaans Erfgoed) kregen daarom steun, waarbij gehoopt werd dat de combinatie met het welstandstoezicht de kracht van de advisering zou vergroten. Daar stond wel tegenover dat de inbreng van specifiek Zaanse erfgoedkennis minder zou zijn. Aanvankelijk bleek deze helaas zelfs inhoudelijk onder de maat. Door het aantrekken van een kundige adviseur is dat in 2014 snel verbeterd. De tijd zal leren of de ingreep uiteindelijk tot de door ons gehoopte versterking van de uitvoering van het monumentenbeleid heeft geleid.

Handhaving Zaanse Schans

Binnen Zaans Schoon is het initiatief genomen om de handhaving van het monumentenbeleid op de Zaanse Schans aan de kaak te stellen. De gemeente werd gevraagd om in actie te komen, omdat enkele exploitanten van rijksmonumenten zonder vergunning ongeoorloofde ingrepen aan hun pand uitvoerden. Uiteindelijk is samen met de vereniging een brief aan B. en W. van Zaanstad opgesteld. Zie daarvoor het verslag van de Vereniging Zaans Erfgoed.

Saillant detail is dat de stichting ook rond 1990 al bezwaar maakte tegen de te grote vrijheden die de exploitanten op de Schans zich veroorloofden. Dat had toen geen effect. De brief uit 2013 is opgepakt door de gemeente en heeft ertoe geleid dat een overleg- en handhavingstraject is ingezet.

Bestuursactiviteiten

Vergaderingen

Het bestuur heeft in 2013 tweemaal vergaderd. Veel overleg is via e-mail gevoerd.

Brief aan politieke partijen

Vanuit Zaans Schoon is eveneens het initiatief genomen om in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 een brief aan de politieke partijen in Zaanstad te sturen om hen te vragen om meer prioriteit voor het Monumentenbeleid. Ook deze actie is samen met de vereniging uitgevoerd en heeft zijn doorwerking gekregen in verkiezingsprogramma's en uiteindelijk in 2014 in een overeenkomst met de gemeente.

Financiën

De jaarrekening 2013 liet een klein positief resultaat zien, als gevolg van renteinkomsten. De stichting heeft een ANBI status als culturele organisatie, hetgeen bijdragen aan de stichting verhoogd aftrekbaar maakt voor de belastingen.

Om de ANBI status te kunnen handhaven is een speciale pagina toegevoegd aan de website van de stichting.

Jaarrekening 2013

Balans per 31 december 2013

Activa	31-12-2013 (€)	31-12-2014 (€)
Liquide middelen:	18.802	18.514
Nog te ontvangen rente	<u>295</u>	<u>388</u>
Totaal activa	19.097	18.902
Passiva		
Eigen vermogen	<u>19.097</u>	<u>18.902</u>
Totaal passiva	19.097	18.902

Winst- en Verliesrekening 2013

	2013 (€)	2014 (€)
BATEN		
Rentebaten bank	295	388
Totaal baten	295	388
LASTEN		
Totaal lasten	<u>100</u>	<u>131</u>
Resultaat	195	257

Organisatie

Samenstelling bestuur:

Vanaf 4 oktober 1999 wordt het bestuur gevormd door Henk Bouman (voorzitter), Hendrina Groot-van Zaane (secretaris), Piet Verhoeven, Ada Hannaart-Koger, Aart Leusink en Piet Cordes (penningmeester).

Per 1 januari 2007 treden Syb de Witte (voorzitter), Pieter Bleeker, Wikje van Ritbergen (secretaris) en Conny Scholtes toe tot het bestuur. Ada Hannaart-Koger, Hendrina Groot-van Zaane en Aart Leusink treden af.

Per 10 februari 2008 vervangt Jos van Bezuijen Piet Cordes als penningmeester. Ook Henk Bouman is afgetreden.

Per 1 januari 2009 treden Jan Piet Bloem en Piet Oudega (vice voorzitter) tot het bestuur toe; Syb de Witte, Conny Scholtes en Wikje van Ritbergen treden uit. Het bestuur bestaat dan uit Pieter Bleeker (voorzitter), Piet Verhoeven, Jos Bezuijen (penningmeester), Jan Piet Bloem en Piet Oudega.

Pieter Bleeker neemt begin 2011 afscheid van het bestuur. Piet Verhoeven is beoogd voorzitter, maar moet noodgedwongen afscheid nemen van het bestuur. Daarom wordt Piet Oudega in mei 2009 voorzitter.

Per 26 mei 2011 treden Winnie de Wit en René Prins toe tot het bestuur als respectievelijk secretaris en tweede penningmeester.

Het bestuur is eind 2013 als volgt samengesteld:

Piet Oudega - voorzitter

Winnie de Wit - secretaris

Jos Bezuijen - penningmeester

René Prins - tweede penningmeester

Jan Piet Bloem - bestuurslid

Leden worden voor twee jaar benoemd; er is een rooster van aftreden vastgesteld.